

R. H:n tutkimus: Minäkäsitys osana lahjakkuutta

Tutkimuksen taustaa, I vaihe (1989-93):

Pro gradu-tö:

Potentiaalista lahjakkuutta osoittaneiden lasten koulukokemuksista ja menestyksestä kahden ensimmäisen kouluvuoden aikana

Esikouluvaiheessa (6v.)

- 40 lasta, Breuer-Weuffen-erottelukokeen perusteella (0-minus)
- BW-kokeen testin tulos varmennettiin: Raven ja Goodenough
- Lastentarhanopettajat haastateltiin

→ "Potentiaalista akateemista lahjakkuutta"

- Kouluvaiheessa (7-8v.): muodostettiin vertailuryhmiä. Oppilaat haastateltiin 1. lk:n jouluna, 1. lk:n keväällä luokanopettajille kyselylomakkeet, 2. lk:n saralliset arvioinnit (n=37)

Päätulos:

- Luokanopettajien mukaan: oppilaiden kielelliset, muisti-, oppimis- ja liikunnalliset -taidot merkittävästi paremmat ($p < .05$) kuin vertailuryhmillä

Tutkimuksen I vaiheen johtopäätös (1993)

- Koeryhmän oppilailla oli edelleen selvää potentiaalia menestyä paremmin koulussa verrattuna kontrolliryhmän oppilaisiin

Tutkimuksen II vaihetta ohjaavia kysymyksiä (1997)

Mitkä seikat vaikuttavat potentiaalin kehittymiseen ja miten kyseiset tekijät tulee huomioida opetuksessa?

- Oppimistehtävät tulee rakentaa oppilaan kehityksellisten kykyjen rajalle, jotta oppiminen tukee positiivisen minäkuvan ja kestävästi oppimismotivaation kehittymistä (esim. Deci, 1976; Harter, 1981; Como & Snow, 1986; Van Tassel-Baska, 1993)
- Lahjakkaan oppilaan positiivista minäkuvaa on vahvistettava, jotta lapsi kokisi kykynsä arvokkaaksi eikä uhkaksi sosiaaliselle asemalleen (esim. Freeman, 1995).

Motivaatio

Odotukset
(minäkäsitys)

Ympäristö:
(vanhemmat,
ystävät, koulu,
opettajat, jne...)

Toiminnan arvo

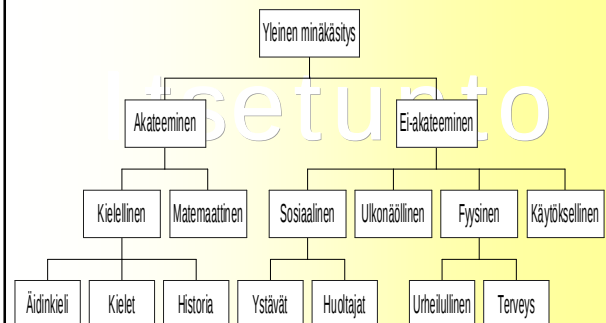
© Risto Hotulainen

Minäkäsityksen määrittelyä

Moniulotteinen käsite:

- Voidaan erottaa monia eri näkökulmia kartoittaa minäkäsitystä
→ Millainen käsitys
- Minäkäsitys muodostuu asenteistamme, tunteistamme, tiedoista meidän kyvyistä ja taidoistamme, ulkonäöstä, sosiaalisista suhteistamme jne.
- Voidaan myös ajatella, että minäkäsitykseen kuuluu sekä kuvaileva (pidän jostakin, millainen olen) että arvioiva osa-alue (miten hyvä olen, miten hyvin osaan suhteessa muihin, aikaisempiin kokemuksiin) → jälkimmäinen on motivaatioon liittyvä osa-alue
- Itsetunto on enemmän yleinen arvio yksilön omasta arvosta (vrt. itsearvostus)

■ ohjatesamme toimintaamme (valinnat) minäkäsitys muotoutuu

■ miten tulkitsemme kokemuksemme vaikuttaa minäkäsitykseen joka taas ohjaa toimintaa

■ Yksilön minäkäsitys on jatkuva itsensä määrittelyprosessi, jossa ympäristön kannustimet ja tuki, erityisesti läheisten ihmisten antama, ovat keskeisessä asemassa.

■ Ihmisellä on luonnollinen tarve yrittää selvittää mikä ja millainen hän on. Taustalla tarve myös testata itseensä liittyviä hypoteeseja.

→ HUOM: Miten hyvin yksilö onnistuu tässä tehtävässä ja kuinka tyytyväinen hän on omaan määritelmäänsä (olen sellainen kuin olen), määrittää yksilön yleisen tyytyväisyyden itseensä (itsetunto = itsearvotus).

Minäkäsityksen kehitys (Harter)

■ Minäkäsityksen kehitys on yhteydessä kognitiiviseen kehitykseen.

■ Voidaan erottaa erillisiä kausia, jolloin minäkäsitys kehittyy "samanaikaisesti", voidaan puhua **normatiivisista** muutoksista

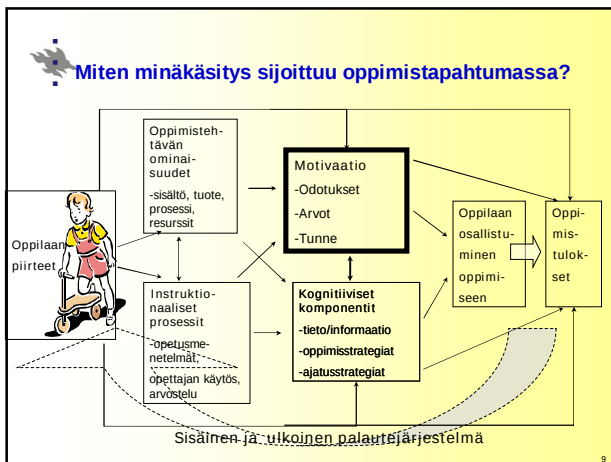
Kognitiivinen rakenne

■ Kuitenkin, selviä eroja voi olla tiettyjen alojen, yksilöiden ja sosiaalisten yhteyksien osalta.

Sosiaalinen rakenne

■ Kuinka vanhemmat/huoltajat, ystävät, ohjaajat, opettajat vaikuttavat vaihtelevasti minäkäsityksen yleisyyteen ja yksityisyyteen ja näiden määrittelyjen tarkkuuteen

"....vaikka ideaalisesti voidaan ajatella, että lapsi löytää vähitellen itse itsensä (määrittää itsensä) on hän toisaalta saamansa hoidon ja tuen armoilla"

Tavoiteorientaatiot

1. Oppimisorientaatio
2. Suoritusorientaatio
3. Välttämisorientaatio
4. Oppitu avuttomuus

Tavoiteorientaatiot ja oppiminen (Dweck)

Kolme välttämää, jotka eivät välttämättä pidä paikkaansa:

- Kyvykkäät ja taitavat oppilaat ovat sisäisesti motivoituneita. He janoavat haasteellisia tehtäviä
- Vanhempien kiittely lasten älykkyydestä ja lahjakkuudesta rohkaisee lasta sisäiseen motivaatioon ja oppimisorientaatioon.
- Itsevarmuus ja luottamus omaan älykkyyteen johtaa oppimisorientaatioon.

1) Älykkyys on "muotoutuvaa"
- älykkyyttä pystytään parantamaan

2) Älykkyys on pysyvä kokonaisuus
- älykkyyttä tietty määrä (toisilla enempi kuin...)
- jotkut ovat älykkäitä, jotkut eivät

Oppimistavoite

Epäonnistumisen välttäminen

Epäonnistumisen hyväksyminen

Tavoiteorientaatiot

1. Oppimisorientaatio

- ymmärtäminen
- kompetenssin lisääminen
- haasteellisuus → mahdollisuus testata itseään
- virheet → mahdollisuus oppia

2. Suoritusorientaatio

- hyvään lopputulokseen pääseminen päätavoite (ei välttämättä ymmärtäminen)
- virheiden välttäminen keinolla millä hyvänsä
- osa työskentelystä käytetään ajatteluun siitä miten toiset suhtautuvat

3. Välttämisorientaatio

- Haasteellisuus → mahdollisuus epäonnistua
- virheet → osoitus oman kykenemättömyydestä
- Parempi olla vastaan, olla tekemättä
- Huonon tuloksen alleviivaaminen → depressiivisyys, alistuneisuus → "Oppitu avuttomuus"

4. Oppitu avuttomuus

Esimerkkejä:

- halutaan korostaa hyviä suorituksia
- yritetään näyttää "fiksummilla"
- valitsee yleensä lyhimmän mahdollisen tien
- vertailee arvosanoja (piilottaa oman, jos huonompi)
- valitsee tehtäviä, joissa varmasti onnistuu
- jos epäilee epäonnistuvansa, osoittaa selvästi, ettei yrittänytkaan tosissaan

Tavoiteorientaatioiden muotoutumisesta; mistä kaikki (voi) alkaa

Lastentarhaikäisetkin (3,5-5v.) voivat osoittaa välttämisen-orientaatiota

Palapelitehtävä:

- Toiset halusivat pysyä helppoissa palapeleissä
- Roolileikki, siitä miten vanhemmat suhtautuisivat
- Virhe, väärä vastaus lapsen maailmassa merkki pahuudesta → rangaistus
- Virheitä kartetaan vain hyvä lopputulos merkitsee

Palaute ratkaisevaa:

- Kykyihin ja lapseen kokonaisuutena liittyvä palaute (-)
- Virheettömyyteen ja lopputulokseen keskittyvä palaute (-)
- Älykkyyden ja lahjakkuuden kiittäminen (-)
- Oppimisstrategioihin ja yrittämiseen liittyvä palaute (+)

Erytystä tukea ja ohjausta annettaessa on hyvä selvittää oppilaan suhtautuminen virheisiin

- Suorituksen tai kyvykkyyden parantumiseen liittyvään palautteeseen tulee aina liittää syy mistä parantunut tulos johtuu
- Haasteet ja virheet ovat niitä tilaisuuksia, jolloin voidaan oppia jotain uutta.
- Koulun tehtävä antaa valmiuksia oppilaille toimia uusissa haasteellisissa ja vaikeissa tilanteissa.

13

Arvot & motivaatio (Eccles, 1993)

→ eli Miksi tekisin tämän?

1. Saavutusarvo (tärkeää päästä tavoitteeseen ja suoriutua tavoitteen tasolla, kompetenssin osoittaminen itselle, minäkuvan ylläpitäminen)
2. Kiinnostus (nautinto, uteliaisuuden tyydyttäminen, erityinen mielenkiinto)
3. Hyödyllisyysarvo (miten tämä toiminta on yhteydessä tulevaisuuden tavoitteisiin)
4. Kustannukset (odotettavissa olevat negatiiviset tunnetekijät, kuten epävarmuus, epäonnistumisen pelko & yrityksen kuluttama energia ja aika suhteessa resursseihin → stressi)

arvot ennustavat halua jatkaa toimintaa
odotukset ennustavat toiminnan suoritustasoa

14

Tutkimuksen tulokset

x = merkittävästi korkeammat arvot
o = merkittävästi alhaisemmat arvot
kuin kontrolliryhmällä

	Koeryhmän Lukuaineiden keskiarvo	Tytöt	Pojat
Koulu- menestys		x	x
Kouluso- peutuminen	Koulutyöskentely	x	x
	Koulukokemukset	x	-
	Sisäistetyn oppimisarvot	x	-
	Koulun sopivuus	-	-
Minäkäsitys	Akateeminen minäkuva	x	-
	Akateemisen ja yleisen minäkuvan välinen yhteys		o
Ammattitoi- veet	Akateeminen	x	-
	Palvelu	-	-
	Fyysiset ammatit	o	-

15

Johtopäätökset:

- Koeryhmän esikouluiän kielellinen kyvykkyyden (menestys Breuer-Weuffen-erottelukokeessa) oli yhteydessä sekä parempaan koulumenestykseen että oppimiskäyttäytymiseen
- Koeryhmän tytöt pitivät itseään kyvykkäämpinä, halusivat opiskella haasteellisemmin ja heillä oli akateemiset ammatitavoitteet
- Poikien välillä eroja ei ollut nähtävissä
- Oppilaat, jotka onnistuivat BW-kokeessa ja jatkoivat menestymistä läpi peruskoulun, eivät pitäneet minäkuva-arvojen tuloksen perusteella akateemista minäkuvaosa-aluetta itselleen tärkeänä (menestyminen itsestäänselektiivisyys?)
→ Tarvitaanko eriyttämistä

Näyttäisi siltä, että

- Oppilaille, joilla on akateemista vahvuutta, tulisi antaa haasteellista opetusta → opetuksen laadullinen tasa-arvo
- Oppilaille, tulisi kertoa oppimiseen liittyvistä arvoista

16

Eriyttämisen mahdollisuudet Suomessa (koululainsäädännön mukaan)

- a) Koulun opetussuunnitelman ja -resurssin järjestäminen niin, että joustava ryhmien muodostaminen ja opetusmenetelmien on mahdollista.
 - Oppilaskeskiseen oppimiseen hyvin sopeutuvat oppilaat toimivat itsenäisemmin.
 - Opettajaohjoisesta opetuksesta ne, joiden itseohjautuvuus/taipumukset tarvitsevat tukea → yksilöllistä ohjausta
- b) Tehtävien, materiaalien ja opetusjärjestelyjen eriyttäminen. Esimerkiksi:
 - lisätehtävät, projektiyöskentely, ohjelmoidut materiaalit
- c) Tukiopetus

17

Opetussuunnitelman yksilöllistämisestä luokassa

- 1) Sisällön eriyttäminen
 - oppimisvauhdin ja -laajuuden muuntelu
 - a) vauhdin mukaan (opetuksen akseleraatio)
 - b) tiivistämällä opetusta
 - c) käyttämällä syventäviä, abstraktimpia ja käsitteellisesti vaativampia sisältöjä
 - d) käsittelemällä laajempia kokonaisuuksia (esim. projekteja)
- 2) Prosessin eriyttäminen
 - ajattelun ja oppimaan oppimisen taidot
- 3) Tuotosten eriyttäminen (yhdistelmä em.)
 - missä muodossa tuotokset esitetään

© Risto Hultinen

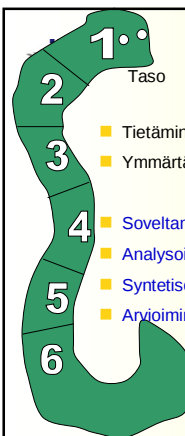
18

2) Prosessien eriyttäminen

- Toiminta suunnitellaan kognitiivisesti haastavaksi
 - Projektit, jotka ovat asteittain haastavampia: tiedon etsintä, ongelmanratkaisu, avoimet kysymykset, jotka vaativat erilaisia "korkeampia" ajattelutaitoja (tämä lienee perusajatus taustalla eriyttämisyrityksissä?)
 - Esimerkkinä ajatteluprosessien luokittelu Bloomin ajattelu- ja oppimistaksonomioitten mukaan

19

Taso

- Tietäminen
- Ymmärtäminen
- Soveltaminen
- Analysoiminen
- Syntetisoiminen
- Arvioiminen

Prosessi

- muistaa, nimeää, listaa, toistaa...
- ymmärtää, kuvailee, selittää...
- käyttää, soveltaa, demonstroi...
- luokittelee, vertailee, lajittelee...
- luo, kehittää, suunnittelee...
- arvioi, kritisoii, puolustaa, päätelee...

Tuotokset

- listat, määritelmät, faktat...
- diagrammit, raportit, sanaongelmat...
- kartat, sanaongelmat, dialogit...
- kuvat, tutkimukset mallit, kertomukset...
- kertomukset, tutkimuskokeet, hypoteesit, runot...
- väittelyt, tutkimukset, katsaukset...

© Risto Hotulainen

20

Oppimisstrategiat 1

Perus-
oppimis-
tehtävät

Kertaus

- ääneen toistaminen
- uudelleen lukeminen
- uudelleen kirjoittaminen
- kopiointi
- laulut
- hokemat

Organisointi

- ryhmittely
- miellekartat
- käsitteelliset luokittelut ja suhteet
- hierarkiat

Elaboraatio

- käsitteellinen yhdistäminen
- kuvien kehittäminen
- järkevien yhteyksien luominen
- mnemonit

© Risto Hotulainen

21

Oppimisstrategiat 2

Vaativammat
oppimis-
tehtävät

Kertaus

- alleviivaus
- muistiinpanot
- keskeisten ja tärkeiden sanojen poiminta

Organisointi

- sanojen yhdistäminen
- tarinaksi
- käsitekartat
- mentaaliset diagrammit
- mielikuvien luokittelu

Elaboraatio

- omin sanoin
- a) kerronta
- b) kysyminen
- c) vastaaminen
- opettaminen
- tutkimustulosten tai teorian soveltaminen
- käytäntöön

© Risto Hotulainen

22

Prosessi	Taso	Kertaus	Organisointi	Elaborointi
- muistaa, nimeää, listaa, toistaa...	1	- ääneen toistaminen	- ryhmittely	- käsitteellinen yhdistäminen
- ymmärtää, kuvailee, selittää...	2	- uudelleen lukeminen	- miellekartat	- kuvien kehittäminen
- käyttää, soveltaa, demonstroi...	3	- uudelleen kirjoittaminen	- käsitteelliset luokittelut ja suhteet	- järkevien yhteyksien luominen
- luokittelee, vertailee, lajittelee...	4	- alleviivaus	- hierarkiat	- mnemonit
- luo, kehittää, suunnittelee...	5	- muistiinpanot	- sanojen yhdistäminen	- omin sanoin
- arvioi, kritisoii, puolustaa, päätelee...	6	- keskeisten ja tärkeiden sanojen poiminta	- tarinaksi	- a) kerronta
			- käsitekartat	- b) kysyminen
			- mentaaliset diagrammit	- c) vastaaminen
			- mielikuvien luokittelu	- opettaminen
				- tutkimustulosten tai teorian soveltaminen
				- käytäntöön
				- luova yhdistely

© Risto Hotulainen

23